

пределах административной реформы. В частности, определяется круг их полномочий, порядок назначения, подчиненности и привлечения к ответственности. В результате исследования положений действующего законодательства делается вывод о целесообразности распространения действия законодательства о государственной службе на патронатную службу министра. Утверждается, что патронатные служащие по своей сути являются представителями и служащими не государства, а четко определенного государственного политического деятеля, на службе у которого они и находятся. В данном случае, конфликт интересов неизбежен. А потому обязательным является определение на законодательном уровне особого статуса патронатного служащего.

Ключевые слова: публичная служба, государственный политический деятель, должность, административная реформа.

Armash N. Problem of Peculiarities of Positions of Deputy Ministers and Patronage Service. In the article the attention is paid to definite theoretical and practical problems of reforming of the status of positions of deputy ministers and patronage service within the administrative reform. In particular, their powers, the order of appointment, subordination and calling to account have been defined.

The author points out the necessity to spread the action of legislation about public service on minister's patronage service as a result of research of current legislation. It has been stated that patronage employees are representatives and employees not of the state, but of a certain state politician, the subordinates of whom they are. In this case, the conflict of interests is inevitable. Therefore definition of the special status of the patronage employee at the legislative level is obligatory.

Key words: public service, state politician, position, administrative reform.

УДК 348(477)(09)

Ю. Гофман

Деякі особливості регулювання державно-конфесійних відносин в Україні: історія і сьогодення

У статті проаналізовано правове забезпечення діяльності державного органу у справах релігій, а також висвітлено проблеми правового регулювання державно-церковних відносин та захисту прав і свобод людини у сфері свободи совісті та віросповідання в Україні, на різних етапах її розвитку. Обґрунтовано окремі пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства у даній галузі.

Ключові слова: свобода совісті, свобода віросповідання, правове регулювання, права і свободи людини, державний орган у справах релігій.

Постановка наукової проблеми та її значення. Прагнення демократичної держави до всебічної гармонізації суспільного життя, зокрема його духовної сфери, ставить пріоритетне завдання якісного наукового забезпечення процесу формування і впровадження державної політики, де на першому місці в ієрархії вищих цінностей такого суспільства стоять людина, її основні права і свободи, людська особистість.

З огляду на те, що права людини, які, в широкому розумінні цього слова, лежать у площині відносин «людина – суспільство – держава», а релігійна свобода і релігійні права проектується у площину відносин «людина – церква – держава», то таке осмислення основ розвитку державно-церковних відносин повинно базуватися на охороні гарантій релігійних прав громадян, а також достовірному знанні як про діяльність релігійних організацій, так і про діяльність державних органів покликаних реалізувати політику держави в даній галузі.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Огляд публікацій з пропонованої теми показує, що вивчення проблем прав людини, захисту свободи віросповідання, а також проблем функціонування і розвитку системних суспільно-релігійних відносин в Україні з кожним роком збільшується. Це, зокрема, праці В. Бондаренка, М. Бабія, С. Бублика, О. Бучми, М. Зоновича, В. Клімова, С. Здіюрука, А. Колодного, В. Кременя, П. Яроцького та інших.

Мета й завдання статті. З огляду на окреслену проблему метою статті є дослідження взаємозв'язку між характером і особливостями відносин між державою і церквою та станом

забезпечення релігійної свободи і релігійних прав громадян в Україні як часів бувшого СРСР, так і періоду її Незалежності. Для її досягнення поставлено наступне завдання: проаналізувати теоретичні положення та нормативно-правове забезпечення релігійної свободи в Україні, що має допомогти більш глибоко зрозуміти природу відносин між такими суспільними інститутами, як держава і церква, а також запропонувати практичні рекомендації щодо удосконалення організаційного механізму взаємодії держави і церкви у сфері свободи совісті та віросповідання в Україні.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. В Україні наприкінці 1919–поч. 1920 рр., відбувається остаточне встановлення Радянської антирелігійної влади. На початку 1920-х років в Україні було прийнято декрет Тимчасового робітничо-селянського уряду України «Про відокремлення церкви від держави і школи від церкви» (19 (22) січня 1919 р.), який являється аналогічним з Декретом Ради Народних Комісарів РСФСР «Про свободу совісті, церковних і релігійних об'єднань або про відокремлення церкви від держави і школи від церкви» (січень 1918 р). Положеннями постанови РНК УРСР № 22 від 3 серпня 1920 р. «Про насадження законодавчої практики УРСР і РСФРР в питанні відокремлення церкви від держави» [5, с. 435] та Декрету РНК УРСР від 20 серпня 1920 р. було покладено загальне керівництво місцевими органами у справі реалізації законоположень Декрету «Про відокремлення церкви від держави і школи від церкви» на Наркомат юстиції (НКЮ) [3, с. 36-37].

Так у листопаді 1920 року Наркомюстом була видана інструкція по втіленню законоположення по відділенню церкви від держави та школи від церкви. В інструкції передбачалося, що у губерніях і повітах питаннями втіленням радянського законодавства з релігійних питань займалися відділи юстиції (губюсти і повіюсти) спільно з відділами управління виконкомів, а у волостях – місцеві волвиконкоми. Губюсти і повіюсти утворювали спеціальні «ліквідаційні» підвідділи або комісії (ліквідділи) [4, с. 109-111].

Особливий відділ по координації антицерковних заходів – ліквідаційний (ліквідком) – було створено при Наркоматі юстиції 31 травня 1921 р. [4, с. 109-111]. До компетенції ліквідділу належали: розробка проектів відповідних законів і підзаконних актів-директив, інструкцій, положень, об'їзників, здійснення контролю за дотриманням чинного законодавства про культу, регулювання відносин державних інституцій і церкви, міжконфесійних проблем, надання консультативної допомоги з цих питань [7, арк. 7-8]. Аналогічні відділи створювалися і у структурах адміністративного відділу НКВС УРСР.

Власне від цього моменту можна вести відлік своєрідної історії державного органу, в компетенцію якого входило контролювання релігійної сфери в Україні за період радянської влади.

З вересня 1922 р., відколи в структурі НКВС розпочав діяти Ліквідком по відділенню церкви від держави і до грудня 1930 р., він періодично зазнавав чималих змін. Вже 28 грудня 1930 р. постановою ВУЦВК і РНК УРСР було ліквідовано НКВС УРСР [6, арк. 1]. Відділ культів було приєднано до Всеукраїнського Центрального Виконавчого комітету Рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів (ВУЦВК), який також неодноразово був реорганізований однак політика держави в даній галузі була незмінною – масове закриття церков та ліквідація релігійних громад. Так, наприклад, 15 травня 1932 р. декретом уряду СРСР за підписом Й. В. Сталіна було оголошено «безбожну п'ятирічку», мета якої полягала в тому, щоб до 1 травня 1937 р. «ім'я бога має бути забуто».

У грудні 1943 року на території УРСР постановою Ради Народних Комісарів СРСР від 18 грудня 1943 р. в Українській РСР створюється Уповноважений Ради у справах російської православної церкви при Раді Народних Комісарів СРСР по УРСР, який забезпечував контроль за здійсненням законодавства з культів на всій території республіки [8, арк. 3].

25 січня 1966 р. виходить постанова ЦК КПУ та РМ УРСР згідно якої апарати Уповноваженого Ради в справах руської православної церкви та Уповноваженого Ради в справах Релігійних культів при Раді Міністрів СРСР з Української РСР об'єднуються в єдиний орган – апарат Уповноваженого Ради в справах релігій при Раді Міністрів СРСР з Української РСР [9, арк.1]. Дана Рада була союзним органом, який створено для послідовного здійснення політики Радянської держави стосовно релігії.

У положенні «Про Раду у справах релігій при раді Міністрів СРСР» від 10 травня 1966 р. серед передбачених функцій Уповноважених Ради у справах релігій при раді міністрів СРСР були: здійснення контролю за правильним застосуванням законодавства про культу місцевими радянськими органами, посадовими особами, всіма громадянами; інформування Ради про діяльність релігійних організацій, про всі випадки порушення законодавства про культу на території республіки, краю, області і заходів, які стосуються релігій, які проводяться чи намічаються місцевими

радянськими органами, а також про всі рішення, які приймаються ними з цих питань; розгляд заяв скарг і вирішення в межах своєї компетенції інші питання, які пов'язані з діяльністю релігійних організацій і т. і. [9, арк. 21].

Рада у справах релігій при Раді Міністрів СРСР, на відміну від деяких пострадянських країн, фактично перейшла у спадок Незалежної України. Оскільки існування органу у справах релігій, як центрального органу виконавчої влади в Україні передбачено положеннями Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», то його діяльність зберігається і по сьогоднішній день.

Варто зазначити, що за двадцять чотири роки Незалежності України вказаний державний орган шість разів змінював свій статус і підпорядкованість. Коротко пригадаємо хронологічні рамки діяльності державного органу у справах релігій, а також делеговані йому повноваження.

До березня 1992 р. в Україні діє Рада у справах релігій при Кабінеті Міністрів УРСР, яка здійснює свою діяльність на підставі постанови Ради Міністрів УРСР від 25 лютого 1975 р. «Про затвердження Положення про Раду у справах релігій при Раді Міністрів СРСР». У березні 1992 р. Уряд України отримує назву Кабінет Міністрів України, відповідно державний орган у справах релігій – Рада у справах релігій при Кабінеті Міністрів України, яка проіснувала до липня 1994 р.

До безпосередніх повноважень Ради входило: надання практичної допомоги релігійним організаціям у застосуванні ними законодавства України про свободу совісті та релігійні організації; запобігання проявам у будь-якій формі релігійної винятковості, нетерпимості до невірних і віруючих інших віросповідань і зневажливого ставлення до почуттів громадян, розпалюванню ворожнечі й ненависті на релігійному ґрунті; запобігання втручанню державних органів і громадських організацій у здійснювану в межах закону діяльність релігійних організацій, а також втручанню релігійних організацій у діяльність інших релігійних організацій, у справи державних органів і громадських організацій; здійснення реєстрації статутів (положень) релігійних центрів, управлінь, монастирів, релігійних братств, місій та духовних навчальних закладів; консультування державних органів щодо застосування законодавства України про свободу совісті та релігійні організації; забезпечення з участю представників релігійних організацій та відповідних спеціалістів релігієзнавчої експертизи; при необхідності може брати участь у розгляді державними органами (у тому числі правоохоронними) питань, пов'язаних із забезпеченням додержання законодавства України про свободу совісті та релігійні організації; подання Кабінету Міністрів України висновків щодо державно-церковних відносин; за дорученням Уряду України може брати участь у розробці проектів нормативних актів, що стосуються відносин, пов'язаних із реалізацією права громадян на свободу совісті та діяльністю релігійних організацій; надання експертних висновків за запитами державних органів і суду; ведення обліку релігійних організацій і культових будівель; розглядання пропозицій, заяв і скарг громадян і організацій з віднесених до компетенції; узагальнення досвіду роботи державних органів у справах релігій, подання їм методичної допомоги і т. д.

Міністерство України у справах національностей, міграції та культур (липень 1994 р. – жовтень 1995 р.). У порівнянні із Радою у справах релігій, в контексті делегованих повноважень у проведенні державної політики щодо релігії та церкви новоствореному міністерству майже нічого не змінилося. Міністерство отримало фактично ті самі повноваження що і Рада у справах релігій за винятком того, що до компетенції міністерства було додано повноваження у сприянні міжнародній діяльності релігійним організаціям.

Державний комітет України у справах релігій (жовтень 1995 р. – квітень 2005 р.). Забігаючи дещо вперед, скажемо, що Державний комітет України у справах релігій, який здійснював свою діяльність десять років, на сьогодні є єдиним органом у справах релігій, який мав такий тривалий термін діяльності.

В контексті забезпечення проведення державної політики щодо релігій окрім повноважень, які мали Рада у справах релігій та Міністерство України у справах національностей, міграції та культур Державному комітету України у справах релігій додалися повноваження проведення наукової діяльності.

Державний департамент у справах релігій при Міністерстві юстиції (квітень 2005 р. – листопад 2006 р.). Не дивлячись на пониження статусу Державний департамент у справах релігій при Міністерстві юстиції, в контексті забезпечення проведення державної політики щодо релігій, фактично отримує аналогічні функції своїх попередників. Однак, необхідно зазначити, що у порівнянні із Державний комітетом України у справах національностей та релігій, в Департаменті відбувається скорочення штатного апарату. Із підпорядкування Держдепрелігій було виведено структурні підрозділи в областях, що певним чином обмежило можливості Департаменту оперативно та ефективно виконувати покладені на нього завдання. Дана реорганізація викликала доволі жваве

обговорення серед громадськості, а особливо у релігійних колах, питання відносно доцільності існування даного органу.

Державний комітет України у справах національностей та релігій (листопад 2006 р. – грудень 2010 р.). Як зазначалося в урядовій Постанові №1575 від 8 листопада 2006 р. з метою подальшого вдосконалення системи органів виконавчої влади Кабінет Міністрів України ухвалив постанову якою реорганізував Державний комітет у справах національностей та міграції та Державний департамент у справах релігій, і на їхній базі утворив Державний комітет України у справах національностей та релігій. Саме Держкомнацрелігій відзначився тим, що за роки існування державного органу у справах релігій в Україні мав рекордну кількість керівників (чотири).

Лише 14 лютого 2007 р. Кабінет Міністрів України затверджує положення «Про Державний комітет України у справах національностей та релігій», згідно якого даний державний орган у справах релігій, як і в 1994 р., об'єднується з органом, який займається справами національностей та міграції.

Варто зазначити, що Держкомнацрелігій в черговий раз отримує підвищення статусу до центрального органу виконавчої влади, в контексті реалізації державної політики у сфері державно-конфесійних відносин і, по суті, наділяється функціями своїх попередників. У підпорядкування Держкомнацрелігій було повернуто структурні підрозділи в областях, що мало дозволити більш оперативно здійснювати його діяльність.

9 грудня 2010 р. Президентом України Віктором Януковичем видано Указ №1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади». Згідно зазначеного нормативно-правового акту «з метою оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, усунення дублювання їх повноважень, забезпечення скорочення чисельності управлінського апарату та витрат на його утримання, підвищення ефективності державного управління» Державний комітет України у справах національностей та релігій потрапив до переліку вищих органів виконавчої влади які ліквідовано [1].

Згідно цього ж Указу Президента України відбувається чергове пониження статусу державного органу України у справах релігій, оскільки функції Держкомнацрелігій щодо реалізації державної політики у сфері релігії передано до компетенції одного із структурних підрозділів реорганізованого Міністерства культури України.

В той час ліквідація Державного комітету України у справах національностей та релігій викликала чергове доволі бурхливе обговорення у громадських, державних, релігійних та наукових колах, але у цьому випадку на предмет доцільності розподілення функцій державного органу у справах релігій між двома новими структурами (функції реєстрації релігійних організацій, згідно Указу Президента, було віднесено до компетенції новоутвореної Державної реєстраційної служби України).

Особливо проти такого розподілення повноважень, в той час, виступила релігійна спільнота України. Офіційна позиція релігійної спільноти України, яка виражала даний спротив, була вмотивована тим, що Державна реєстраційна служба України за своєї некомпетентності буде реєструвати усі релігійні організації, в тому ж числі і деструктивні.

Натомість знаючи ситуацію із середини, а також аналізуючи діяльність Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій можна стверджувати, що релігійна спільнота України, а радше керівництво релігійних центрів в Україні, ще не в стані проводити свою діяльність без контролюючого їх органу зі сторони держави. Власне ВРЦіРО була основним ініціатором повернення Міністерству культури України повноважень по реєстрації статутів (положень) релігійних організацій, а також змін і доповнень до них. У квітні 2011 р. Указом Президента України № 388/2011 зазначене питання було врегульовано. Даним Указом було затверджено Положення «Про Міністерство культури України» в якому, серед основних функцій передбачено, що Мінкульт здійснює в установленому порядку реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій, а також змін і доповнень до них [2].

Узагальнюючи вищевказане можна сказати, що державний орган України у справах релігій, в контексті забезпечення проведення державної політики щодо релігії та діяльності релігійних організацій за весь період свого існування в Незалежній Україні мав наступні повноваження: аналітичної, законотворчої, реєстраційної, облікової (статистичної) роботи, інтеграції державних органів і релігійних організацій, надання консультативної допомоги у застосуванні законодавства про свободу совісті та релігійних організацій та сприяння в питаннях реституції культових будівель і майна.

Проте не все, що було передбачено у Положеннях про державний орган України у справах релігій виконувалось, або виконувалось із порушенням цих положень самим державним органом. Доволі дивними, або навіть суперечливими видаються окремі повноваження державного органу у справах релігій. Скажімо повноваження щодо «розроблення поточних та довгострокових прогнозів релігійних процесів». З контексту даного положення виникає, що держава наділила свій орган, який *de jure* має бути відділений від церкви, повноваженнями розробляти поточні та довгострокові релігійні процеси в Україні. Даний припис фактично дає можливість державному органу «корегувати» діяльність релігійних організацій, що *de facto* і відбувалося відомими усім главам Церков в Україні листами Державного комітету України у справах національностей та релігій. Подібними листами останній звертався до вищого керівництва Церков в Україні та «просить зорієнтувати духовенство на проведення молитов за Україну та їх участь в інших заходах присвячених урочистостям з нагоди Дня Соборності України».

Звісно, молитись, в тому ж числі за Україну, це прямий обов'язок не тільки священнослужителів, але й кожного віруючого в Україні. Натомість саме дії державного органу, який згідно ст. 5 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» не має права втручатись у здійснювану в межах закону діяльність релігійних організацій але дає подібні вказівки керівництву Церков, є неприпустимими.

Інше положення яке делеговано державному органу дозволяє «запобігати проявам національної або релігійної винятковості» також викликає ряд запитань. Яким чином державний орган має «запобігати» проявам національної або релігійної винятковості? Чи цим положенням держава не залишила собі право якимись чином запобігати появі «інакомислячих» за національною або релігійною винятковістю (приналежністю)? Чи дане положення не суперечить положенням Конституції України та принципам міжнародного права, які не допускають будь-яких проявів дискримінації за національною чи релігійною ознаками?

Ще одне положення, на яке хотілося б звернути увагу, яке делеговане Міністерству культури України, це «здійснення офіційного погодження можливості зайняття проповідницькою чи іншою канонічною діяльністю, виконання релігійних обрядів священнослужителями, релігійними проповідниками, наставниками, іншими представниками зарубіжних релігійних організацій, які є іноземними громадянами і тимчасово перебувають в Україні».

Дане положення, на думку автора, є таким, що дискримінує зареєстровані у встановленому чинним законодавством порядку релігійні організації, оскільки виключно керівництво релігійною організацією несе повну відповідальність за іноземних громадян яких запрошує до допомоги у здійснюваній в межах закону діяльності релігійних організацій.

Підсумовуючи вищесказане хочеться наголосити на тому, що із прийняттям Україною Незалежності 24 серпня 1991 р., в Україні і надалі зберігається діяльність органу у справах релігій, як центрального органу виконавчої влади. Подібно як і існування даного органу є передбачено нормою закону, так і в компетенції даного органу залишилися контролюючі функції за діяльністю релігійних організацій. На думку автора, як Україна звільняється від тоталітарної ідеології та її символів, так само має звільнитись і від пострадянської практики правового регулювання державно-церковних відносин та захисту прав і свобод людини.

З метою удосконалення організаційного механізму взаємодії держави та церкви необхідно створити відповідні консультаційні ради при органах виконавчої влади, а також апараті Президента України. Урядова Комісія з питань забезпечення реалізації прав релігійних організацій, яка була утворена Кабінетом Міністрів України у 2008 р. як постійно діючий консультативно-дорадчий орган, врешті повинна запрацювати, а не тільки існувати на папері. Практична діяльність даної комісії має полягати у тому, що її члени мають готувати пропозиції для врегулювання проблемних питань, пов'язаних з діяльністю релігійних організацій; розглядати питання передачі релігійним організаціям культових будівель та іншого майна; сприяти здійсненню контактів Уряду з релігійними організаціями, з метою вироблення та узгодження єдиної державної політики у сфері забезпечення свободи віросповідання в нашій державі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, в статті розкрито теоретичні положення, проаналізовано тенденції державної політики в галузі регулювання державно-церковних відносин та захисту прав і свобод людини на різних етапах розвитку нашої держави та запропоновано практичні рекомендації щодо удосконалення організаційного механізму взаємодії держави і церкви у сфері свободи совісті та віросповідання в Україні. Встановлено, що: 1) державна політика у цій сфері *de jure* базується на правових засадах, які відповідають міжнародним стандартам, натомість *de facto* існує ще багато прогалин у національному законодавстві, які дозволяють чиновникам втручатись у

здійснювану в межах закону діяльність релігійних організацій; 2) механізм забезпечення свободи совісті та віросповідання, який існує в Україні у вигляді національного законодавства, у значній мірі ставить релігійні організації у залежність від державного органу у справах релігій, який тільки кілька останніх років намагається звільнитись від чиновницького складу, який достався у спадок Україні з часів колишнього Радянського Союзу.

В роботі окреслено практичні рекомендації, що забезпечили б тісну взаємодію органів державної виконавчої влади із релігійними організаціями, які не потребують ні утворення нових інститутів держави, ні тим більше видатків із державного бюджету. Практична діяльність таких інститутів зробить можливим посилити співпрацю всіх рівнів владних органів та релігійних організацій.

Джерела та література

1. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України № 1085/2010 від 09 грудня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>.
2. Про Положення про Міністерство культури України: Указ Президента України №388/2011 від 6 квітня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/13359.html>.
3. Пашенко В., Киридон А. Більшовицька держава в Україні (1917-1930-ті роки). – Полтава, б.в., 2004. – 336 с.
4. Сборник декретов, положений, инструкций, циркуляров по Народному Комиссариату юстиции с 1 января 1920 г. по 20 апреля 1921 г. – Харьков, 1921. – Вып. 2.
5. СУ УССР. – 1920. – № 22.
6. ЦДАВО України. – Ф. 5. – Оп. № 1. – Передмова.
7. ЦДАВО України. – Ф. 8. – Оп. № 1. – Спр. 817.
8. ЦДАВО України. – Ф. 4648. – Оп. № 1. – Передмова.
9. ЦДАВО України. – Ф. 4648. – Оп. № 5. – Спр. 1.

Гофман Ю. Некоторые особенности регулирования государственно-конфессиональных отношений в Украине: история и наши дни. В статье раскрыты теоретические положения, проанализированы тенденции государственной политики в области регулирования государственно-церковных отношений и защиты прав и свобод человека на разных этапах развития нашего государства и предложены практические рекомендации по совершенствованию организационного механизма взаимодействия государства и церкви в сфере свободы совести и вероисповедания в Украине. Установлено, что: 1) государственная политика в этой сфере *de jure* базируется на правовых принципах, которые отвечают международным стандартам, зато *de facto* существует еще много пробелов в законодательстве, которые позволяют чиновникам вмешиваться в осуществляемую в пределах закона деятельность религиозных организаций; 2) механизм обеспечения свободы совести и вероисповедания, который существует в Украине в виде национального законодательства, в значительной степени ставит религиозные организации в зависимость от государственного органа по делам религий. С целью усовершенствования организационного механизма взаимодействия государства и церкви необходимо создать соответствующие консультационные советы при органах исполнительной власти, а также в аппарате Президента Украины.

Ключевые слова: свобода совести, свобода вероисповедания, правовое регулирование, права и свободы человека, государственный орган по делам религий.

Hoffman Y. Some Peculiarities of Regulation of State and Religious Relations in Ukraine: History and Our Days. In the article theoretical background has been studied, and tendencies of public policy in the field of regulation of the state and church relations and protection of the rights and freedoms of the person at different stages of development of our state have been analysed, and practical recommendations for improvement of the organizational mechanism of interaction of the state and church in the sphere of freedom of conscience and religion in Ukraine have been offered. It has been established that: 1) public policy in this sphere *de jure* is based on legal principles which follow the international standards, but *de facto* a lot of gaps in the legislation still exist, they allow officials to interfere in the activity of the religious organizations which is carried out within the law; 2) the mechanism of providing freedom of conscience and religion which exists in Ukraine in the form of the national legal system, considerably makes the religious organizations dependent on state body for affairs of religions. For the purpose of improvement of the organizational mechanism of interaction between the state and church it is necessary to create the relevant consulting councils within executive agencies, and also in the apparatus of the President of Ukraine.

Key words: freedom of conscience, freedom of religion, legal regulation, rights and freedoms of a person, state body for affairs of religions.